

Kielipolitiikan moninaiset ja monikieliset näkökulmat -työpajan abstraktit

Kielipolitiikkaa ja välittämisen tiloja – Yksikielisen seurakunnan monikielinen arki

Paula Heikkinen (Helsingin yliopisto)

Kuinka monikielinen kaupunkiympäristö vaikuttaa virallisesti yksikielisen ideologisen instituution työarkeen? Tässä tutkimuksessa tarkastelen itäsuomalaisen Varkauden evankelis-luterilaisen seurakunnan kielipolitiikkaa sekä välittämistä ja sen tiloja seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

(1) Millaisia välittämisen tiloja instituution arjessa esiintyy ja millaisia välittämisen keinoja informantit ilmoittavat niissä hyödyntävänsä?

(2) Millaisena paikallisen seurakunnan kieli- ja käännöspolitiikka kuvataan informanttien kertomana ja miten se näyttäytyy työarjessa?

Tutkimusasetelmani pohjautuu Bernard Spolskyn kielipoliittiseen kolmijakoon kielisuunnittelusta, -käytännöistä sekä -uskomuksista ja -ideologioista. Tutkimus kytkeytyy sosiolingvistiseen tutkimusperinteeseen ja sijoittuu institutionaalisen monikielisyyden kentälle. Kielten käyttöä tarkastellaan myös Kaisa Koskisen välittämisen sekä Kaarina Hipin kieliin suhtautumisen käsitteen avulla. Tutkimusaineisto koostuu 19 haastattelusta, jotka on kerätty seurakunnan työntekijöiltä puolistrukturoituina teemahaastatteluina. Mukana on eri ammattiryhmien edustajia: papistoa, kanttoristoa, diakoniatyöntekijöitä, sihteeristöä ja muuta henkilöstöä. Tutkimuksessa välittämistä on tarkasteltu sisällönanalyysin keinoin kartoittamalla mainintoja kielistä ja niiden käytöstä sekä välittämisen keinoista erilaisissa arjen toimintayhteyksissä.

Tutkimuksessa jaan monikieliset kohtaamiset kolmeen kielenkäytön tilaan: kahdenkeskisiin keskustelutilanteisiin, yhteisöllisiin, vuorovaikutteisiin sekä yhdensuuntaisiin, seremoniallisiin kielenkäyttötilanteisiin. Kuinkin näistä vaatii monenlaisia välittämisen keinoja, ja aineiston perusteella erilaisten keinojen käyttö onkin tapa selviytyä odottamattomista kielikohtauksista.

Vaikka Varkauden kaupungin väkiluku on tarkastelujakson aikana laskenut voimakkaasti, kielten kirjo on lisääntynyt työperäisen maahanmuuton, globalisaation ja poliittisten kriisien myötä. Monikielisen väestön lisääntyminen luo tarpeita monikielisille palveluille myös tutkittavassa instituutiossa. Työarjessaan haastatellut raportoivat harvakseltaan mutta säännöllisesti toistuvia monikielisiä kohtaamisia. Kohtaamisten esiintymistiheys on vahvasti työalakohtainen. Kielistä mainitaan esimerkiksi ruotsi, englanti, ukraina, venäjä, portugali, thai, kantoninkiina ja suomenkielinen viittomakieli.

Vaikka kirkkohallitus ja seurakunta antavat suosituksia ja tarjoavat monikielisiä dokumentteja muun muassa vakiintuneiden kirkollisten toimitusten monikielistämiseksi, henkilökohtaiset kielelliset resurssit, asenteet ja työntekijän henkilökohtaiset välittämisen keinot ovat ratkaisevassa roolissa. Jos yhteistä kieltä ei ole, digitaaliset apukeinot, kuten Google-kääntäjä, läsnäolo ja lukuisat muut välittämisen keinot mahdollistavat kom-

munikaation.

Instituution ideologinen toimintaperiaate määrittää monikielisyyteen suhtautumista: esimerkiksi yksilöllinen kohtaaminen on yksi keskeisistä tavoitteista, jonka seurakunnan työntekijät mahdollistavat omalla toiminnallaan. Kielellisen ympäristön muutokset vaativat henkilöstöltä kielellistä sopeutumista, mitä ei ole juurikaan huomioitu instituution kielipolitiikassa ja -suunnittelussa.

Lähteet

- Hippi, K. (2020). Monikielisyyteen suhtautuminen kielielämäkertojen valossa. Teoksessa K. Hippi, Lappalainen, H. & Nuolijärvi, P. (toim). *Suomalaisten kielellistä elämää: Sata suomalaista kielellistä elämäkertaa -hankkeen satoa* s. 105–142. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia Nro 1465, Helsinki: SKS.
- Koskinen, K. (2013). Tampere translationaalisenä tilana. Teoksessa Koskinen, K. *Tulkattu Tampere* s. 11–29. Tampere: Tampere University Press.
- Spolsky, Bernard (2012). What is language policy? Bernard Spolsky (toim.). *The Cambridge handbook of language policy*, 3–15. Cambridge: Cambridge University Press.

Vähemmistökielipolitiikan ideologioita ja periaatteita Suomessa ja kansainvälisesti

Lotta Jalava (Kotimaisten kielten keskus)

Tarkastelen esitelmässäni periaatteita, joita voidaan hahmottaa 2020-luvun valtiollisen vähemmistökielipolitiikan periaatteiden ja käytännön toteutuksen taustalta kansainvälisissä esimerkeissä ja Suomen tilanteeseen peilaten.

Analysoin ratkaisuja kolmella alueella, joilla perinteisen vähemmistökielen elvytyksen politiikka on kunnianhimoista: Uuden-Seelannin mallia maorin kielen elvyttämiseksi ja ylläpitämiseksi, Baskimaan esimerkkiä baskin kielen elinvoimaisuuden parantamiseksi ja Walesin ohjelmaa kymrin kielen puhujamäärän nostamiseksi.

Kunnianhimoisessa vähemmistökielipolitiikassa taustalla on ajatus aktiivisesta, velvoittavasta ja korjaavasta kielipolitiikasta alisteisessa asemassa olleen kielen kestävä kehityksen turvaamiseksi. Kielelliset ihmisoikeudet nähdään oikeutena resursseihin ja rakenteisiin kielen ylläpitämiseksi, ei passiivisina oikeuksina käyttää ja kehittää kieltä kenenkään estämättä. Puhujien lisäämisessä varhaiskasvatuksen ja koulun merkitys nähdään suurena, ja kielen normalisointi luonnolliseksi osaksi arjen eri käyttöalueita

korostuu etenkin Uuden-Seelannin ja Baskimaan malleissa. Niissä periaatteena on yhteisölähtöisyyden ja julkisen vallan rakenteiden muodostama kumppanuus. Keskeisessä roolissa ovat myös aktiiviset ponnistelut myönteisten asenteiden vahvistamiseksi ja levittämiseksi. Velvoittavat, monivuotiset ohjelmarakenteet (Euskara biziberritzeko plan nagusia; Cymraeg 2050: Welsh Language Strategy; Maihi Karauna: The Crown's Māori Language Strategy) perustuvat ajatukseen pitkän tähtäimen tavoitteista, joita seurataan aktiivisesti.

Suomessa vähemmistökielisten oikeudet näkyvät lainsäädännössä osin vahvastikin, mutta käytännön toteutus on epätasaista ja varovaista eikä välttämättä kohdistu tehokkaimpiin keinoihin kielten voimauttamiseksi. Lainsäädännön tasolla lähtökohtana hahmottuu passiivisten kielellisten oikeuksien ja syrjimättömyyden varmistaminen sekä minimitason palveluiden takaaminen tietyille perinteisille kieliryhmille. Kansainvälisten sopimusten ja valtioneuvoston periaatepäätöksen nojalla erityisesti suojeltavien kotoperäisten kielten laajaa elvyttämistä, normalisointia osaksi yhteiskuntaa ja arkea tai pysyvän kielityön rakenteita ei vielä säädös- ja rakennetasolla tunnisteta.

2020-luvulla julkaistuissa kielipoliittisissa ja elvytysohjelmissa (karjalan kieli, suomenruotsalainen viittomakieli, Suomen romanikieli) tunnistetaan kuitenkin samoja tavoitteita, jotka yhdistävät kansainvälisiä esimerkkejä: kielityön pysyvyys pirstaleisuuden sijaan, kielen normalisointi ja myönteiset asenteet koko yhteiskunnassa, kielipesätoiminnan tai kokonaisvaltaisten kieliympäristöjen vakiinnuttaminen sekä yhteisön ja julkisen vallan kumppanuutta tukevat rakenteet. Hiljattain läpi viety saamelaiden totuus- ja sovintoprosessi ja käynnissä oleva viittomakielisten vastaava prosessi voivat vahvistaa ideologista pohjaa aktiivisemmalle korjaavalle kielipolitiikalle ja positiiviselle erityiskohtelulle uhanalaisten kielten säilyttämiseksi.

Lähteet

Apodaka E., Basurto, A., Galarraga, A., & Morales-i-Gras, J. (2024). The governance of Basque language revitalisation in the Basque Autonomous Community. – *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 45(1):1-14.

Lloyd W., Siân, ap Gruffudd, G. S. & Gruffydd Jones, E. H. (2024). The Development of Welsh Language Education since Devolution. – *Wales Journal of Education* 26(2), 72–90.

Kielipoliittinen ohjelma. Valtioneuvoston periaatepäätös. 2022. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:51

King, J. (2018). Māori: Revitalization of an endangered language. Teoksessa Rehg, K. L. & Campbell, L. (eds.), *The Oxford Handbook of Endangered Languages*. Oxford: Oxford University Press, pp. 592–612.

Kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus perusopetuksen vieraan kielen opetussuunnitelmassa

Satu Koistinen (Turun yliopisto)

Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta on tutkittu monipuolisesti suomi toisena kielenä (S2) – opetuksessa. Vieraiden kielten opetuksessa aihetta on Suomessa sen sijaan tutkittu vähemmän ja tutkimusten kohteena on ollut usein oppimateriaalit, opettajien käsitykset tai opettajankoulutus. Tutkimuksista puuttuu kielten opetussuunnitelmatekstien sisällöllinen analyysi. Kieltenopetuksen yksi keskeisistä tehtävistä on kielikasvatus ja oppilaiden osaamisen kehittäminen suhteessa kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen. Onkin tarkoituksenmukaista tutkia, miten ja mitä opetussuunnitelma normiasiakirjana ohjaa opettamaan aiheesta. Tutkimukseni ennakoii myös opetussuunnitelman oppiainekohtaisten tekstien uudistustyötä.

Tarkastelen tutkimuksessani opetussuunnitelmaa kielipolitiikan ilmentymänä. Perusopetuksessa kielipolitiikka ilmenee mm. oppimistavoitteina ja kielellisinä ideologioina. Opetussuunnitelman kautta on mahdollista tarkastella koulutuspoliittisia valintoja, joita opetussuunnitelman laadinnassa on tehty. Se toimii opettajien työtä ohjaavana normiasiakirjana ja määrittelee valtakunnallisesti kaikille yhteiset tavoitteet, asenteet, arvot ja periaatteet, joita kielten opetuksessa tulee noudattaa. Perusopetuksen opetussuunnitelmaa on tutkittu sen voimassaoloaikana useista eri näkökulmista, mutta tutkimustani vastaava analyysi tekstien rakentamasta yhtenäisyydestä ja niiden tuottamista käsityksistä puuttuu. Tutkimuksessani kielipolitiikalla tarkoitetaan virallisten asiakirjojen lisäksi niiden tuottamia käytänteitä, puhetapoja ja tulkintoja erilaisissa koulutusinstituutioissa. Perusopetus on yksi keskeisistä paikoista, oissa kielipolitiikka konkretisoituu kielivalintoina, oppimistavoitteina ja kielellisinä ideologioina. Kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden kuvaukset sekä niihin liittyvät oppimistavoitteet heijastavat opetussuunnitelman kielellisiä ideologioita.

Esitelmässäni vastaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten opetussuunnitelman sisäinen yhtenäisyys rakentuu vieraan kielen oppimistavoitteiden ja arviointikriteerien välillä?
2. Mitä näkemyksiä kielellisestä ja kulttuurisesta moninaisuudesta opetussuunnitelma tuottaa? Aineisto koostuu perusopetuksen valtakunnallisen opetussuunnitelman A-oppimäärän, vieraan kielen teksteistä vuosiluokilla 3–9. Tutkimukseni on laadullista aineistopohjaista kielentutkimusta, jossa hyödynnän tekstintutkimuksen ja diskurssianalyysin metodeja. Tutkimukseni tuloksena on, että opetussuunnitelmassa ei rakennu yhteyttä oppimistavoitteiden ja arviointikriteerien välille. Sisäisen yhtenäisyyden ongelmia esiintyy kaikissa aineistoon kuuluvissa oppimistavoitteissa ja ne muodostavat viisi kategoriaa. Toisena tuloksena on, että opetussuunnitelman tekstit kuvaavat kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja siihen liittyvää osaamista yksipuolisesti. Ne eivät ohjaa tunnistamaan stereotypioita tai reflektoida omia ja ympäristön tuottamia oletuksia. Kulttuureihin ja kulttuurienväliseen osaamiseen liittyviä käsitteitä ja taitoja ei opetussuunnitelmassa määritellä, eikä niihin liittyvää osaamista kuvata taitojen tai kykyjen kautta.

Hallinnolliset lähteet

OPH 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräys 104/011/2014. Helsinki: Opetushallitus. Saatavissa: Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.

OKM 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Perusopetuksen osaamistakuu varmistamaan kaikille riittävät perustaidot. Saatavilla:

https://okm.fi/-/perusopetuksen-osaamistakuu-varmistamaan_kaikille-riittavat-perustaidot.

Kirjallisuus

Hahl, K. (2020). Kulttuurin muuttunut olemus opetussuunnitelmissa ja vieraiden kielten oppikirjoissa.

Teoksessa Hildén, R. & Hahl, K. (toim.). *Kielididaktiikan katse tulevaisuuteen: Haasteita, mahdollisuuksia ja uusia avauksia kielten opetukseen*. Suomen ainedidaktisen tutkimusseuran julkaisuja: Ainedidaktisia tutkimuksia 17. Helsinki: Helsingin yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta.

Hahl, K., Niemi, P., Longfor, R. J. & Dervin, F. (toim.). (2015). *Diversities and interculturality in textbooks: Finland as an example*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing. Harju-Autti, R., Lahti, L., Luodonpää-Manni, M., & Roiha, A. (2024). Kohti kielellisen moninaisuuden huomioimista vieraiden kielten opetuksessa. – *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 15(4).

https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2024/kohti_kielellisen-moninaisuuden-huomioimista-vieraiden-kielten-opetuksessa.

Hornberger, N. H. (2001). Educational linguistics as a field: A view from Penn's program on the occasion of its 25th anniversary. – *Working Papers in Educational Linguistics* 17(1–2), 1–26.

Hult, F. M. & Pietikäinen, S. (2014). Shaping discourses of multilingualism through a language ideological debate: The case of Swedish in Finland. – *Journal of Language and Politics* 13(1), 1–20.

<https://doi.org/10.1075/jlp.13.1.01hul>

Luodonpää-Manni, M. & Ojutkangas, K. (2020). Laadullinen aineistopohjainen kielentutkimus. Teoksessa Luodonpää-Manni, M., Hamunen, M., Konstenius, R. A., Miestamo, M., Nikanne, U., Sinnemäki, K. & Ainiala, T. (toim.), *Kielentutkimuksen menetelmiä I: Johdanto* (s. 412–441). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://doi.org/10.21435/skst.1457>

Menken, K. & García, O. (toim.) (2010). *Negotiating language policies in schools: Educators as policymakers*. New York: Routledge.

Ricento, T. K. & Hornberger, N. H. (1996). Unpeeling the onion: Language planning and policy and the ELT professional. – *TESOL Quarterly* 30(3), 401–427.

Roiha, A., Dufva, H., Mäntylä, K. & Pakula, H.-M. (2024). Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus varhaisen kielenopetuksen oppikirjoissa. Teoksessa Ruohotie-Lyhty, M., Huhta, A., Moate, J.,

Mård-Miettinen, K., Pirhonen, H. & Salo, O.-P. (toim.), *Näkökulmia moninaisuuteen kielen oppimisessa ja opettamisessa* (s. 179–200). Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys ry: AFinLA-teema 18.

Yliopistot kielikoulutuspoliittisina toimijoina: vieraat kielet tiedeorganisaatioiden talousmittareiden viitekehyksessä

Leena Kolehmainen (Helsingin yliopisto), Philipp Krämer (Vrije Universiteit Brussel) & Ulrike Vogl (Universiteit Gent)

Viimeisten 20–30 vuoden aikana muiden vieraiden kielten kuin englannin opetustarjonta on vähentynyt merkittävästi suomalaisissa peruskouluissa ja toisella asteella (ks. esim. Pyykkö 2017, Kolehmainen ym. 2025), ja myös suomalaisissa yliopistoissa vieraiden kielten tutkinto-ohjelmien opiskelijamäärät ovat laskeneet huomattavasti (Veivo ym. 2025). Aloituspaiikkoja on leikattu, koulutuksia supistettu pääaineesta sivuaineeksi, kokonaisia koulutusohjelmia lakkautettu sekä opetus- ja tutkimustehtäviä leikattu. Myös joidenkin yliopistojen kielikeskusten kielten opintotarjontaa on supistettu merkittävästi.

Vertaamme esitelmässämme suomalaisten yliopistojen vieraiden kielten koulutuksen viimeaikaista kehitystä muihin eurooppalaisiin yliopistoihin, jotka ovat vähentäneet vieraiden kielten koulutusta, lopettaneet kokonaisia koulutusohjelmia tai valmistelevat parasta aikaa lakkautuksia. Esitelmä on osa ”Closing doors” -hanketta, jossa tutkimme kieliä koskevia koulutusleikkauksia 2000-luvun Euroopassa. Tutkimuksen aineistona on vuonna 2025 toteuttamamme Euroopan laajuinen kysely, jossa yliopistojen työntekijät ja tutkijat raportoivat erilaisista toteutuneista tai lähitulevaisuuteen suunnitelluista kielten koulutusten supistamis- tai lakkauttamisprosesseista. Kyselyn vastaukset tuottavat tietoa siitä, missä leikkauksia on tapahtunut tai suunnitteilla, mitä kieliä ja koulutuksia ne koskevat, miksi ne tapahtuvat ja mitä vaikutuksia niillä on. Kyselyn avovastausten avulla on mahdollista analysoida myös yliopistohallintoon kietoutuneita diskursseja kielistä: miten supistus- ja lakkautustoimenpiteiden kohteiksi joutuneita kieliä kuvataan kyselyvastauksissa ja millaisina entiteetteinä lakkautettavat kielet jäsentyvät tiedeorganisaatioiden talousmittareiden viitekehyksessä?

Lähteet

Closing doors = Tutkimushanke ”Closing and opening doors. Universities restructuring their language training programs”. <https://doors.prd.ugent.be/en>.

Kolehmainen, L., Johansson, M., Lähteenmäki, M., Vilkkuna, O. & Koistinen, S. (2025). Vieraiden kielten opiskelun ja osaamisen tulevaisuus Suomessa: visioraportti.

https://sukol.fi/wp-content/uploads/2025/02/Visioraportti_25.2.2025.pdf

Pyykkö, R. (2017). *Monikielisyys vahvuudeksi. Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:51. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160374/okm51.pdf>

Veivo, O., Norro, S., Johansson, M. (2025). Less or more widely studied languages – How has Language Specialist Education in Finland changed in twenty years? Teoksessa: Valetopoulos, F., Popa, N. L., Hernández R. (toim.), *Linguistic and intercultural landscapes in the European Higher Education*. Frankfurt a.M.: Peter Lang.

”Todistusvalinnassa huomioidaan harvoin lyhyitä kieliä, joten niiden kirjoittaminen olisi yhtä tyhjän kanssa” – Abiturienttien näkemyksiä todistusvalinnan vaikutuksista vieraiden kielten opiskeluun

Hanna Lantto (Turun yliopisto)

Vuodesta 2020 alkaen yli puolet opiskelijoista on valittu yliopistoihin ylioppilaskokeen arvosanoihin perustuvalla todistusvalinnalla. Todistusvalinnan pisteytys on kuitenkin herättänyt runsaasti kritiikkiä ja sen painotuksia on yleisesti pidetty matemaattisi-luonnotieteellisiä aineita, etenkin pitkää matematiikkaa suosivana. Vuonna 2022 Suomen kieltenopettajien liiton puheenjohtaja Outi Vilkuna totesi, että vaikka muutkin rakenteelliset muutokset olivat jo aiemmin vaikuttaneet kieltenopiskelun vähenemiseen, lukionopettajien viestien perusteella todistusvalinnan jälkeen tilanne oli huonontunut entisestään (SUKOL 2022). Todistusvalinnan pistemallia on uudistettu vuodeksi 2026, mutta riittääkö se kääntämään kurssia?

Tarkastelen tässä esitelmässä jatko-opintoihin siirtyvän ikäryhmän eli abiturienttien näkemyksiä todistusvalinnasta. Tarkastelen todistusvalintaan liittyvää diskurssia aineistossa, joka koostuu kevään 2022 suomen kielen ja kirjallisuuden ylioppilasteksteistä (N = 27 141) ja lähestyn aineistoa tietokoneavusteisen diskurssianalyysin (*CADS, computer assisted discourse studies*) menetelmin. Kokeen kokoava teema oli kieli ja kielitaito, ja abiturientit saivat valita yhden viidestä aiheesta: kielitaidon merkitys, kielten tulevaisuus, monikielisyys, äidinkieli ja muut kielet sekä kieli identiteetin osana. Moni abiturientti tarttui ensimmäiseen vaihtoehtoon ja intoutui pohtimaan vieraiden kielten merkitystä oman tulevaisuutensa kannalta.

Globaaleita tendenssejä heijastelevien hyötydiskurssien ohella abiturienttien teksteissä nousee vahvasti esiin viime vuosien kielikoulutuspolitiikkaan linkittyvä diskurssi, joka korostaa kielten opiskelun hyödyttömyyttä jatko-opintoihin hakeuduttaessa. Diskurssin keskiössä on yliopistoissa vuoteen 2025 asti voimassa ollut todistusvalinnan pistetaulukko, jonka abiturientit kokevat suosivan matemaattisi-luonnontieteellisiä aineita kielten sijaan.

Todistusvalinta mainitaan aineistossa 6 330 kertaa. Konteksti on lähes poikkeuksetta sen negatiivinen vaikutus kielten opiskeluun:

Todistusvalinnan pisteytyksiä hakukohteisiin tuijotetaan jo heti ensimmäisistä opo-tunneista lähtien, ja opiskelijat joutuvat tekemään kauas kantoisia päätöksiä yhä aikaisemmin. Surullinen tosiasia on se, että lyhyistä vieraista kielistä ei saa tarpeeksi pisteitä todistusvalinnassa. Opiskelijoiden kurssivalinnoissa edelle menevät yhä useammin matemaattis-luonnontieteelliset aineet, kuten pitkä matematiikka, fysiikka ja kemia, joista saa todistusvalinnassa hyvin pisteitä.

Vaikka pistetaulukon vaikutus yliopistojen opiskelijavalintoihin ei kenties ole yhtä ratkaiseva kuin todistusvalintaan liittyvä hyödyttömyysdiskurssi antaa ymmärtää, nuoret selvästi kokevat sen ohjanneen valintojaan. Ainakin se on välittänyt heille vahvan signaalin vieraiden kielten arvostuksesta – tai arvostuksen puutteesta – suomalaisessa yhteiskunnassa.

Lähde

SUKOL (2022). [Tapaaminen opiskelijavalintojen kehittämisestä - SUKOL](#) (julkaistu 13.2.2022, vierailtu 7.2.2026).

Hållbar svenska – kestävä ruotsia?

Jan Lindström (Helsingin yliopisto)

Esityksessäni pohdin ruotsin kielen asemaan, käyttöön ja koulutukseen liittyviä kysymyksiä suomenruotsin ja suomalaisen yhteiskunnan näkökulmasta. Tarkastelen kielen statusta, normitusta ja koulutussuunnittelua sosiaalisen kestävyyslinssin läpi: ovatko status, normit ja koulutuspoliittiset valinnat toimivia nyky-Suomessa ja mikä niitä haastaa tai uhkaa? Pohjimmiltaan, pyrkiessämme sosiaaliseen kestävyyslinssiin, kielisuunnittelun tavoitteena tulisi olla yhdenvertaisuutta ja hyvää elämää edistäviä valintoja, esimerkiksi saavutettavuuden, moninaisuuden ja kielellisen tasa-arvon vaatimukset.

Kielen statuksen kannalta suomenruotsin tulee palvella hyvin sekä pohjoismaisessa kontekstissa suhteessa Ruotsiin että kotimaisessa kontekstissa suhteessa alueelliseen ja sosiaaliseen variaatioon. Etenkin puhutun kielen kannalta tähän liittyy kommunikointikäytäntöjen kansallinen eriytyminen ja uusien medioiden, kuten podcastien rooli normien mahdollisina uudistajina. Osaltaan näihin liittyy myös kaksi- ja monikielisten ympäristöjen toimivuus ja lisääntyminen: englanti on jo pitkään haastanut suomalaista perinteistä kaksikielisyyttä ja yhteiskunnan monikielistyminen asettaa uusia kysymyksiä kielikoulutussuunnittelulle. Näillä on vaikutusta ruotsin kielen saatavuuteen yhteiskunnassa, ruotsinkieliseen koulutusinfrastruktuuriin ja kielelliseen ja kulttuuriseen integraatiopolitiikkaan.

Näiden eri näkökohtien pohjalta pääsemme pohtimaan kestävä kielenpolitiikan sosiolingvistisiä taustoja: kielellisen variaation merkityksen tunnistaminen, normien suhde kieliasenteisiin, ja eri ryhmien kielelliset

tarpeet muuttuvassa maailmassa. Tätä kautta pääsemme myös määrittelemään, mikä olisi kestävää (suomen)ruotsia tässä ajassa.

Karjalaksi opettamisesta Itä-Suomen yliopistossa: opetussuunnitelmasta ruohonjuuritason kielenkäyttöön

Ilja Moshnikov (Itä-Suomen yliopisto)

Kotoperäinen karjalan kieli on suomen lähimpiä sukukieliä. Karjalan kieltä ja kulttuuria on voinut opiskella vapaana sivuaineena Itä-Suomen yliopistossa vuodesta 2009. Opintokokonaisuuksiin kuuluu perus-, aine- ja syventävät opinnot, yhteensä 120 opintopisteen verran (Riionheimo & Giloeva 2021). Vuodesta 2021 alkaen karjalan kielen ja kulttuurin opinnot lisättiin myös Itä-Suomen yliopiston avoimen yliopiston tarjontaan, mikä moninkertaisti opiskelijamäärät. Vuosina 2021–2024 oppiaine vastasi opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamasta karjalan kielen elvytyshankkeesta. Tammikuusta 2025 alkaen karjalan kielen elvyttäminen liitettiin osaksi yliopistolle osoitettua kansallista erityistehtävää, joka kattaa myös karjalan kielen opettamisen ja tutkimuksen. Vuonna 2025 julkaistiin karjalan kielen elvytysohjelma, joka tarjoaa suuntaviivat karjalan kielen aseman vahvistamiseksi Suomessa (Tynnyrinen ym. 2025). Kotimaisten kielten keskuksen yhteydessä aloitti 1.1.2026 toimintansa karjalan kielen lautakunta, jonka yhdeksästä jäsenestä neljä työskentelee Itä-Suomen yliopiston karjalan kielen oppiaineessa.

Käsittelen esitelmässäni tarkemmin karjalan kielen oppiaineen kielikäytänteitä. Oppiaineessa annetaan opetusta pääosin karjalaksi ja suomeksi, mutta myös muita kieliä käytetään vähintään apukielinä. Kielikurssien ensisijainen työkieli on luonnollisesti karjala, mutta karjalaa hyödynnetään työ- ja opetuskielenä myös muilla opintojaksoilla, mukaan lukien aine- ja syventävät opinnot (Tynnyrinen ym. tulossa). Tarkastelen esitelmässäni kurssitarjontaa karjalan kielen käytön näkökulmasta sekä esittelen karjalan kielen käytön mikrotason ilmentymiä oppiaineen arjessa: miten karjalaa käytetään opetuksen ja tutkimuksen lisäksi vuorovaikutuksessa, sisäisessä viestinnässä ja päivittäisessä työskentelyssä. Karjala toimii kielikyllyn kaltaisena työkielenä oppiaineen kokouksissa ja muussa viestinnässä. Sen lisäksi karjalan kieli on näkyvillä eLearn-alustalla, Pepissä ja sähköpostiviesteissä, ja sitä on tuotu esiin myös yliopiston viestinnässä ja fyysisessä kielimaisemassa. Tästä on hyvä esimerkki karjalan kielen viikko marraskuussa, jonka aikana esimerkiksi opiskelijaravintoloiden ruokalistoja on käännetty karjalaksi. Yhtenä vuotena myös humanistisen osaston opastekyltit käännettiin karjalaksi, ja niistä osa on edelleen kiinni seinissä.

Kokoan yhteen karjalan kielen käytön vähemmän näkyviä ulottuvuuksia ja pohdin, miten karjalankielinen kielimaisema – niin fyysinen kuin virtuaalinen – vaikuttaa jokapäiväiseen työhömmä ja kieli-identiteettiin. Toteutan tässä vaiheessa pienimuotoisen yliopiston karjalan opettajille osoitetun kyselyn ja myöhemmässä vaiheessa tutkin opiskelijoiden käsityksiä ja asenteita karjalan kielen käyttöön opetuksessa.

Lähteet

Riionheimo, H. & Giloeva, N. (2022). Karjalankielinen yliopisto-opetus – vastavirtaan soutamista? – *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 13(5). Saatavilla:

<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2022/karjalankielinen-yliopisto-opetus-vastavirtaan-soutamista>

Tynnyrinen, N., Jalava, L., Nuolijärvi, P., Jalagin, S., Kondie, T., Pasanen, A., Sarhimaa, A., Siilin, L. & Suksi, M. (2025). *Karjalan kielen elvytysprogramma: Suuntaviivat kotoperäisen karjalan kielen vahvistamiseksi Suomessa*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2025:14. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-301-0>.

Tynnyrinen, N., Giloeva, N., Karlova, O. & Paalamo, K. (tulossa). Elävy, kehittyi ja opastettu karjala – karjalan kielen opetus ja elvytys Itä-Suomen yliopistossa. Teoksessa Tánčzos, O., Kivinen, I. & Virtanen, S. (toim.), *Vähemmistökielipedagogiikan artikkelikokoelma*. Helsinki: SKS.

Mitä suomen kielen selvityksen jälkeen?

Tiina Onikki-Rantajääskö (Helsingin yliopisto)

Tarkastelen sitä, miltä suomen kielen yhteiskunnallisen aseman tilanne vaikuttaa suomen kielen tilannetta koskeneen selvityksen (Onikki-Rantajääskö 2024) jälkeen. Selvitys oli *Kansalliskielistrategian* (2021) edellyttämä toimi, ja siinä esitettiin mittava joukko jatkotoimia, joiden avulla suomen kielen asemaa tulisi vahvistaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Oikeusministeriöstä kerrottiin selvityksen valmistuttua, että ehdotuksia tarkastellaan eri ministeriöiden toimialojen kannalta. Tälle hallituskaudelle ei ole kuitenkaan suunniteltu toimia selvityksen perusteella. Kerran hallituskaudessa julkaistavassa *Hallituksen kertomuksessa kielilainsäädännön soveltamisesta 2025* on viitattu useissa kohdin em. selvitykseen samoin kuin suomen kielen lautakunnan lausuntoon, mutta Kielikertomuksen johtopäätöksiä voi pitää varsin laimeina.

Tuon esiin joitakin keskeisiä uudistuksia, jotka liittyvät suomen kielen asemaan koulutuksessa ja maahanmuuttajien kielitaidon kysymyksiin, ja tarkastelen myös korkeakoulujen tilannetta joidenkin suositusten ja käytänteiden kannalta. Selvin tällä hallituskaudella toteutettu parannus on äidinkielen ja kirjallisuuden opetukseen lisätty vuosiviikkotunti alakoulussa. Useiden muiden muutosten vaikutukset nähdään pidemmällä ajalla, ja eri uudistusten vaikutuksissa on myös mahdollisia ristiriitaisuuksia. Talouden leikkaukset, taantuma ja maailmantilanteen luoma epävarmuus vaikuttavat taustalla. Yleisesti voinee todeta, että tietoisuus kieleen liittyvien kysymysten merkityksestä on laajentunut.

Selvitysraportissa tuotiin esille se, että kielitilannetta tulisi seurata entistä paremmin ja tarkemmin, ja tähän tulisi kehittää ketterä, joustava ja arjen käytänteet tavoittava seurantajärjestelmä. Kattavan seurannan puuttuessa joitain suuntaa-antavia tuloksia on saatu Helsingin yliopiston kansalaisbarometristä 2025.

Barometriin saatiin mukaan muutama kysymys, joissa vastaajat kertovat viimeisen kahden viikon aikana käyttämistään kielistä työssä, palveluissa ja vapaa-aikana. Tulokset vahvistavat sitä aikaisemmissa tutkimuksissa ja selvityksissä saatua kuvaa, että valtaosalla väestöä suomen kielen asema on edelleen vahva arjen kielikäytännöissä. Karkeasti yleistettynä noin viidesosassa vastauksia näkyy englannin kielen käyttö osana arkea. Erittelen näitä tuloksia tarkemmin suhteessa vastaajien ikään ja koulutukseen. Avovastauksissa saatiin viitteitä myös useiden kielten käytöstä ja monikielisyydestä, joka jää väestötilastossa piiloon. Pitkittäisseurannan kannalta kehittämiskohteeksi jää alueellisten erojen saaminen näkyviin. Niin kielitilanteen seurannalle kuin Suomessa käytettävät kielet yhteen kokoavalle monikielisen Suomen kielistrategialle on joka tapauksessa näidenkin tulosten valossa ilmeinen tarve.

Lähteitä

Granvik, A., Kanner, A., Lassus, J. & Onikki-Rantajääskö, T. (tulossa). Suomen kielitilanteesta Helsingin yliopiston kansalaisbarometrin valossa.

Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2025. Valtioneuvoston julkaisuja 2026:2.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-844-1>.

Helsingin yliopiston kansalaisbarometri. www.kansalaisbarometri.fi

Kansalliskielistrategia 2021. Valtioneuvoston periaatepäätös. Valtioneuvoston julkaisuja 2021: 87.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-967-0>

Onikki-Rantajääskö, T. (2024). *Suomi osallisuuden kielenä: Selvitys suomen kielen tilasta Suomessa 2020-luvun puolimaissa*. Oikeusministeriön julkaisuja 2024:20. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-141->

Äidinmaito vai avain? Kieli-ideologiat ja metaforat baskin ylläpitämiseen liittyvissä kampanjoissa

Tuulia Suvanto (Helsingin yliopisto)

Esitelmäni käsittelee kieli-ideologioita ja metaforia baskin ylläpitämiseen liittyvissä kampanjoissa. Tutkimus on osa tekeillä olevaa väitöskirjaani, jossa selvitän laajemmin perheiden kielipolitiikkaa baskinkielisissä perheissä Suomessa ja Baskimaassa sekä kielikampanjoiden roolia kielipolitiikan muodostumisessa. Kieli-ideologiat ovat vahvasti perheiden kielipolitiikkaa ohjaava tekijä (King et al. 2008). Ne eivät kuitenkaan rajoitu vain perhepiiriin, vaan kiertävät yhteiskunnan tasolla ja voivat manifestoitua julkisissa diskursseissa, kuten kielikampanjoiden sisällöissä (Blommaert 1999). 1980-luvun lopulta alkaen Baskimaassa on toimeenpantu useita kampanjoita, tavoitteenaan lisätä tietoisuutta baskin kielen siirtämisen

tärkeydestä (Hernández García 2015). Kampanjoita markkinoidaan usein metaforisilla iskulauseilla, kuten ”Anna avain” (Eman giltza) tai ”Ole tulen vartija” (Izan suaren zaindari). Vaikka baskin kielen ylläpitämiseen liittyviä ideologioita onkin tunnistettu niin ruohonjuuritasolla perheissä (García-Ruiz et al. 2024; Ortega et al. 2016; Suvanto in press) kuin yhteiskunnan tasolla yksittäisten kampanjoiden ja työpajojen yhteydessä (Ciriza 2019, 2024), näiden aloitteiden ideologista kehittymistä eri kampanjoissa pitkällä aikavälillä ei olla toistaiseksi tutkittu.

Esitelmässäni selvitän, millaisia kieli-ideologioita ja metaforia kielen ylläpitämiseen liittyvistä kampanjoista ja projekteista voidaan tunnistaa vuosien 1992 ja 2026 välillä. Aineisto koostuu teksti-, kuva-, audio- ja videomateriaalista, joka on julkaistu eri aloitteiden yhteydessä.

Alustavat tulokset osoittavat, että eri vuosikymmenten kampanjoissa kiertää samankaltaisia kieli-ideologioita, kuten äidinkielen, kielen elvyttämisen ja monikielisyyden ideologiat. Kampanjat antavat kuitenkin näille ideologioille erilaisia painoarvoja, ja ne manifestoituvat toisistaan poikkeavina metaforina. Siinä missä varhaisimmissa kampanjoissa esiintyy esimerkiksi kuva imettävästä äidistä, joka korostaa äidinkielen ideologiaa ja luo kuvaa baskista elintärkeänä tarpeena, uudemmissa kampanjoissa käytetään metaforana esimerkiksi avainta, joka painottaa baskin kielen taidosta saatavia instrumentaalisia ja integratiivisia hyötyjä. Lisäksi pohdin esitelmässäni, millaisiin ruohonjuuritason ideologioihin nämä yhteiskunnan ideologiat liittyvät sekä millä tavoin kampanjat voisivat olla hyödyllisiä myös niille baskeille, jotka ylläpitävät kieltä perheessä alkuperäisalueen ulkopuolella, esimerkiksi Suomessa.

Lähteet

- Blommaert, J. (1999). The debate is open. Teoksessa Blommaert, J. (Ed.), *Language Ideological Debates* (pp. 1-38). Mouton De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110808049.1>
- Ciriza, M. del P. (2019). Towards a parental muda for new Basque speakers: Assessing emotional factors and language ideologies. – *Journal of Sociolinguistics*, 23(4), 367-385. <https://doi.org/10.1111/josl.12363>
- Ciriza, M. del P. (2024). Initiatives to promote the intergenerational transmission of basque: The case of workshops for parents. – *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 1-12. <https://doi.org/10.1080/01434632.2024.2318477>
- García-Ruiz, M., Manterola, I., & Ortega, A. (2024). Parental ideologies in multilingual Family Language Policies in the Basque Autonomous Community (Spain). – *Sociolinguistic Studies*, 18(1-2), 59-79. <https://doi.org/10.1558/sols.24849>
- Hernández García, J. M. (2015). Familia hizkuntza-politika: Transmisioa ulertzeko eredu berri baten bila. – *Bat: Soziolinguistika aldizkaria*, (94), 47-62.
- King, K., Fogle, L., & Logan-Terry, A. (2008). Family Language Policy. – *Language and Linguistics Compass*, 2(5), 907-922. <https://doi.org/10.1111/j.1749-818X.2008.00076.x>

Ortega, A., Amorrortu, E., Goirigolzarri, J., Urla, J., Ortega, A., Amorrortu, E., Goirigolzarri, J., & Urla, J. (2016). Los nuevos hablantes de euskera: Experiencias, actitudes e identidades. En *Los nuevos hablantes de euskera: Experiencias, actitudes e identidades*. Universidad de Deusto. <https://research.science.eus/documentos/6214871bc0cd33630b2f49b7?lang=ca>

Suvanto, T. (in press). Las ideologías lingüísticas en la política lingüística familiar: Las experiencias de madres y padres euskaldunes en Finlandia y en la Comunidad Autónoma Vasca. En Palacios, A. & Gómez Seibane, S. (Eds.), *Lenguas en contacto: Ideologías, actitudes, representaciones y construcciones identitarias*. Iberoamericana/Vervuert.

Karjalan kielen institutionaalisen tuen edistysaskeleet ja niiden vastaanotto

Niko Tynnyrinen (Itä-Suomen yliopisto)

Karjala on suomen läheinen sukukieli, jota puhutaan perinteisesti Suomessa ja Venäjällä. Suomessa karjala on kotoperäinen kieli, ja sitä on puhuttu nykyisen Suomen valtion alueella vähintään yhtä kauan kuin suomea. Tästä huolimatta karjala on vakavasti uhanalainen, ja sen puhujamäärä on vuosikymmenten ajan laskenut rajusti. Karjalaa ovat kuitenkin säilyttäneet ja kehittäneet muun muassa kieliaktivistit ja karjalaisjärjestöt, ja viime vuosina on otettu tärkeitä kehitysaskeleita myös karjalan institutionaalisen tuen parantamiseksi.

Vuonna 2022 julkaistiin Suomen kotoperäisiä vähemmistökieliä tarkasteleva *Kielipoliittinen ohjelma*, joka huomioi myös karjalan kielen. Osana kielipoliittisen ohjelman toimeenpanoa perustettiin Kotimaisten kielten keskuksen karjalan kielen asiantuntijatyöryhmä, joka yhdessä Itä-Suomen yliopistossa vuosina 2021–2024 toimineen karjalan kielen elvytyshankkeen kanssa valmisti karjalan kielen elvytysohjelman (Tynnyrinen ym. 2025). Ohjelma sekä tarjoaa kokonaiskuvan karjalan kielen historiasta ja nykytilanteesta Suomessa että esittää, miten kielen tukea ja käytettävyyttä voitaisiin parantaa. Ohjelmassa annetaan 23 toimenpide-ehdotusta, joista ensimmäisenä on toteutunut karjalan kielilautakunnan perustaminen.

Tarkastelen yllä kuvattuja kehitysaskeleita sekä niiden vastaanottoa. Kuvaan karjalan kielen elvytysohjelman keskeisiä sisältöjä ja vertaan sitä saamen kielten, romanikielen ja suomenruotsalaisen viittomakielen elvytysohjelmiin sekä pohdin elvytysohjelman symbolista ja konkreettista merkitystä karjalan kielen elvyttämisessä. Lisäksi tarkastelen sekä elvytysohjelman julkaisua että karjalan kielen lautakunnan perustamista käsittelevää uutisointia ja muuta medianäkyvyyttä. Elvytysohjelma sai kohtalaisen vähän huomiota, ja uutisartikkeleissa korostettiin yksittäisiä toimenpiteitä, usein toisten toimenpiteiden ja kokonaiskuvan kustannuksella. Pohdin, mitkä elvytysohjelman sisällöistä ovat herättäneet tiedotusvälineiden huomion ja mitkä jääneet pimentoon. Havainnollistan esitelmässä myös, miten elvytysohjelman tekijät ja muut karjalan elinvoimaistamisen parissa toimivat tahot ovat pyrkineet jakamaan tietoa elvytysohjelman sisällöistä. Tässä viestintätyössä kohtaavat institutionaalinen ja arkipäiväinen kielipolitiikka, sillä päättäjille kirjoitetun selvitystyyppisen asiakirjan sisältöjä ja kieltä on yksinkertaistettu, jotta ne olisivat

karjalankielisen yhteisön jäsenten ymmärrettävissä. Sivuaankin esitelmässäni myös elvytysohjelman ja karjalan kielen lautakunnan julkista vastaanottoa kieliyhteisön keskuudessa. Lopuksi pohdin elvytysohjelman vaikuttavuutta ja sen toteuttamisen askelmerkkejä miettimällä, miten tutkijat, asiantuntijat ja kieliaktivistit pyrkivät varmistamaan, ettei ohjelman julkaisu jää symboliseksi saavutukseksi, jolla ei ole konkreettisia vaikutuksia kielenkäyttäjien arkeen.

Lähteet

Sarhimaa, A. (2017). *Vaietut ja vaiennetut: karjalankieliset karjalaiset Suomessa*. Tietolipas 256. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Tynnyrinen, N., Jalava, L., Nuolijärvi, P., Jalagin, S., Kondie, T., Pasanen, A., Sarhimaa, A., Siilin, L. & Suksi, M. (2025). *Karjalan kielen elvytysprogramma: Suuntaviivat kotoperäisen karjalan kielen vahvistamiseksi Suomessa*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2025:14. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-301-0>.

The becoming of family language policy: tracing transformations of language ideologies and identities through the mothers' *perezhivaniya*

Polina Vorobeva (Jyväskylän yliopisto)

The full-scale Russian invasion of Ukraine has triggered transformations of the individuals' and families' language use and selfhoods. There is evidence of a shift from Russian to Ukrainian in Ukrainian families in public domains and a growing declared usage of Ukrainian. However, the situation for families and individuals is more complex, with some using Russian with family members (Kyluk 2024). At the same time, the war in Ukraine exacerbated the fear of visibility for Russian migrants (Davydenko & Henry 2024). This study is situated within family language policy (FLP) – explicit and implicit decisions that families make in relation to their languages (King 2023). It adopts the Vygotskian concept of *perezhivanie*, approached here as a prism consisting of emotion-intellect and individual-environment, through which the family members refract their experiences, which, in turn, are enmeshed in the individual's history (Veresov 2019). By drawing on interviews and art sessions with three mothers living in Finland who identify as Ukrainian or Russian, the study examines how dramatic events related to the Russian war in Ukraine are refracted through the mothers' *perezhivaniya*, with a particular focus on transformations of language ideologies and mothers' identities as they navigate the repercussions of the war. By foregrounding emotional experience, the study aims to contribute to FLP research by shedding light on how implicit aspects of family language policy (i.e., language ideologies and identities) emerge and transform as part of traumatic experience.

References

Davydenko, S., & Henry, A. (2025). Marked on the voice: the visibility experiences of Russian heritage migrants following the war against Ukraine. – *Applied Linguistics Review*, 16(1), 565-587.

<https://doi.org/10.1515/applirev-2023-0042>

King, K. A. (2023). Family language policy. In *The Routledge Handbook of Applied Linguistics* (pp. 44-56). Routledge.

Kulyk, V. (2024). Language shift in time of war: the abandonment of Russian in Ukraine. –

Post-Soviet Affairs, 40(3), 159–174. <https://doi.org/10.1080/1060586X.2024.2318141>

Veresov, N. (2019). Subjectivity and perezhivanie: Empirical and methodological challenges and

opportunities. In *Subjectivity within cultural-historical approach: Theory, methodology and research*, 61-83.